

Designing the model of grassroots people's resistance in the new world order based on Imam Khamenei's ideas: the proposal to form the organization "Resistant Nations RN" in Tehran

Seyed Mahmoud Mohammadi¹

Abstract

The purpose of this article is to extract the model of popular resistance based on the thoughts of Imam Khamenei; In order to achieve this goal, after explaining the theoretical literature, using the method of theme network analysis, Imam Khamenei's oral and written statements in the field of resistance and a total of 317 indicators; 140 components and 17 dimensions were extracted. The findings indicate that, firstly the sustainable progress of the nations without resistance at four national levels. regional, trans-regional and global and two Islamic and non-Islamic environments are not possible:And on the other hand, to immediately stabilize the position and protect the achievements of the Resistance Front in the rapid changes of the post-American era, avoiding the formation of the "Resistant Nation (RN)" organization in Tehran.And on the other hand, in order to immediately stabilize the position of the resistance front in the developments of the post-American era, there is no escaping the formation of the "Resistant Nation (RN)" organization in Tehran and the organization of all anti-dominion spectrums around the world under an official institution in 17 dimensions.

Keywords: System of Supremacy, Resistance Model, World Organization of Resistant Nations (RN).

8

Vol. 4
winter 2023

Research Paper

Received:
28 September 2022

Accepted:
15 October 2023
P.P: 105-134

1. Doctorate in National Security, Higher National Defense University.

sedmahmoodm62@gmail.com

طراحی الگوی مقاومت مردم پایه در نظم نوین جهانی مبتنی بر اندیشه‌های امام خامنه‌ای: پیشنهاد تشکیل سازمان «امم مقاوم RN» در تهران

سیدمحمود محمدی^۱

۸

سال دوم
زمستان ۱۴۰۱

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۱/۰۷/۰۶

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۲/۰۷/۲۳

صص: ۱۳۴-۱۰۵

چکیده

«نظریه مقاومت» دکترین بنیادی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران می‌باشد که همواره تأثیرات مشهودی بر مناسبات منطقه‌ای و حتی نظم جهانی داشته و بی‌شک از مرحله نظریه‌پردازی و تبیین وارد مرحله اجرا شده است و در این گام با در نظر گرفتن اصول ۱۵۲ و ۱۵۴ قانون اساسی، حفظ و توسعه دستاوردهای مقاومت از اهمیت مضاعفی برخوردار است؛ لذا مسأله اصلی این مقاله، استخراج الگوی مقاومت مردم پایه، در اندیشه‌های امام خامنه‌ای (مدظله) می‌باشد؛ در این راستا، پس از تبیین ادبیات نظری، با استفاده از روش تحلیل شبکه مضامین، ۱۰۲ مورد از بیانات شفاهی و مکتوب امام خامنه‌ای (مدظله) در زمینه مقاومت از سال ۱۳۶۸ تا ۱۴۰۱ شمسی مورد واکاوی و دسته‌بندی دقیق قرار گرفت و مجموعاً ۳۱۷ سنجه؛ ۱۴۰ شاخص و ۱۳ مؤلفه و ۴ بُعد (مبانی، روشی، ساختاری و فرآیندی) استخراج گردید. یافته‌ها حکایت از این دارد که اولاً) بیشترین ضرورت الگو، مربوط به جهاد تبیین در چهار سطح ملی، منطقه‌ای، فرماندهی و جهانی است؛ ثانیاً) «سازماندهی» کانون‌ها و جبهه‌های مردمی مقاومت در دو مرحله قبل و بعد از قطع ایدای نظام سلطه، مؤلفه مهم دیگر الگو می‌باشد که تشکیل سازمان «امم مقاوم (RN)» با زیرمجموعه‌هایی از قبیل دیوان بین‌المللی مقاومت و سازمان امنیتی و نظامی مقاومت در مقابل ناتو در تهران این مقصود را پوشش خواهد داد؛ ثالثاً) دامن زدن به فساد، بی‌اعتمادسازی و ناامید کردن ملت‌های مظلوم جهان نسبت به حفظ دستاوردهای مقاومت و بیهوده‌انگاری و صلح ستیزانگاری مقاومت، طرح احتمالی نظام سلطه برای خلق گفتمان پایان عصر مقاومت در بین توده‌هاست و باید در مقابل آن هشیار بود.

کلیدواژه‌ها: نظام سلطه، الگوی مقاومت، سازمان جهانی امم مقاوم (RN).

مقدمه

تحلیل رویدادهای سیاسی و نظامی کنونی جهان، نشانگر تحقق آینده‌نگری دقیق امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در سخنرانی‌های مورخ ۱۳۹۳/۴/۱۶ و ۱۳۹۵/۴/۲۴ و استفاده ایشان از اصطلاح «پیچ تاریخی» می‌باشد و به تعبیر اخیر ایشان «امروز جهان در آستانه‌ی یک نظم جدید است؛ یک نظم بین‌المللی جدید در پیش است برای دنیا» (بیانات، ۱۴۰۱/۲/۷) و «انزوای آمریکا»؛ «انتقال قدرت سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و علمی، از غرب به آسیا» و «گسترش فکر و جبهه‌ی مقاومت در مقابل زورگویی» سه خط اساسی این نظم می‌باشند و لازم است پژوهشگران در قالب «حل مسئله» و با التفات به سرمایه‌های مادی و معنوی‌ای که مقاومت در نیم قرن گذشته به دست آورده است به جایگاه محور مقاومت و جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان متبرک این جبهه در دنیای جدید بپردازند (بیانات، ۱۴۰۱/۸/۱۳). تا اولاً راهبرد مناسبی برای تداوم بهتر جریان مقاومت در جهان تعریف و تدوین شود و ثانیاً با نگاه کلی بر همه سناریوهای احتمالی نظم نوین جهانی نسبت به جانمایی جبهه مقاومت در این نظم اقدام گردد. یکی از ضرورت‌های قابل ذکر این است که مقاومت امروز از سطح نظریه به حوزه اجرا گذار کرده است و در هر حال دستاوردها و آثار عینی برجای گذاشته که حتی در ادوار اسناد امنیت ملی آمریکا نیز به‌عنوان یکی از تهدیدات جدی علیه منافع نظام سلطه به آن تصریح شده است و به عبارت بهتر چنانچه با عینک واقع‌بینی به وقایع و روابط بین‌المللی نگاه کنیم خواهیم دید که تاریخ این فرضیه که (جبهه مقاومت صرفاً باید به‌صورت غیرمستقیم به بیداری ملت‌ها بپردازد و از کار تشکیلاتی منسجم در جهان خودداری کند) گذشته و این جریان از خطر مهار عبور کرده و وارد فاز رویارویی مستقیم شده است و اعلان حضور بین‌المللی و فرامرزی سپاه قدس به‌عنوان بلاگردان کشورهای اسلامی و حتی غیراسلامی و تشکیل شاخه‌های نظامی مقاومت نموده‌های عینی این امر هستند؛ نخبگان مقاومت در این مرحله، حامل مسئولیت‌های ویژه‌اند که شناخت جبهه‌بندی‌ها و آمادگی برای نقش‌آفرینی در تحولات جهانی به سود جبهه‌ی مقاومت مردمی از اهم آنهاست. جنگ سوریه، تشکیل داعش، جنگ یمن، ایجاد اغتشاشات در ایران، خلق بحران‌های سیاسی در عراق و لبنان و پاکستان، تحویل افغانستان به

۱. بیانات ۱۴۰۱/۷/۲۷ در دیدار با نخبگان و اساتید

طالبان و تحولات قفقاز را می‌توان به عنوان آخرین تلاش‌های پیاپی نظام سلطه برای نجات از اضمحلال و خصوصاً غافل‌سازی^۱ و ممانعت از محور مقاومت در تثبیت جایگاه خود در تغییرات سریع نظم جهانی ارزیابی کرد.

اهداف و سوالات پژوهش حاضر ناظر بر این است که با عنایت به افق دید و تجارب امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در عرصه راهبری مقاومت در جهان و تحمیل انواع تهدیدات، تحریم‌ها و فشارهای همه‌جانبه، بی‌سابقه و غیرانسانی توسط نظام سلطه بر ملت و انقلاب اسلامی ایران: (۱) الگوی مقاومت مردمی در جهان از چه شاخص‌ها، مولفه‌ها و ابعاد برخوردار است؟ و (۲) جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان پایگاه اصلی جبهه مقاومت چه سیاستی را برای تثبیت و گسترش این جبهه در نظم نوین جهانی باید در پیش گیرد؟

۱- مبانی نظری و پیشینه (مرور ادبیات)

۱-۱- مبانی نظری

۱-۱-۱- مفهوم شناسی

الگو^۲: الگو را همچون عدسی مفهومی دانسته‌اند که توجه ما را بر ابعاد ویژه یک پدیده، معطوف می‌دارد (شالیان و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۵۵)؛ به بیان ساده‌تر، الگو، به مجموعه اطلاعات، داده‌ها یا اصولی اشاره دارد که به شکل کلامی، تصویری یا ریاضی دسته‌بندی شده است (دهقانی و همکاران، ۱۳۹۰، ۱۰۱)؛ الگو عبارت است از ارائه درک و تصویری روشن و واضح از اهداف نظام انتظارات^۳ ما در آینده نسبت به یک موقعیت، شرایط یا وضعیتی که در پرتو آن راهبردها، طرح‌ها، نقشه‌ها، سیاست‌ها و برنامه‌ها تدوین خواهند شد (حاجیان، ۱۳۹۵: ۱۰). تحلیل مضمون بیانات امام خامنه‌ای (مدظله)، مبین این است که الگو معادل مفاهیمی چون «یک حقیقت واقعی»، «نسخه»، «قالبی که در آن جهت حرکت کنیم و آن را بخواهیم و برای آن تلاش نماییم»، «نشانگر یک سبک زندگی جمعی یا اداره و پیشبرد امور کشور» و «نمونه قابل رجوع» به کار رفته است.

۱. اشاره رهبر معظم انقلاب به غافل‌سازی در (بیانات، ۱۴۰۱/۰۹/۰۵)

2. Pattern
3. Expectations

در این تحقیق، مقصود از الگو، «ترسیم و هدف گذاری^۱ نظام مند حالت مطلوب^۲ (شاخص‌ها، ابعاد و مؤلفه‌ها) و با لحاظ پیش‌ران‌های اثرگذار در جهت کاهش ناهمخوانی وضعیتی موجود (دریافت شده^۳) با وضعیتی مطلوب^۴ (یعنی اهداف)» می‌باشد.

مقاومه (م. و. و): از ریشه «قام» به معنی برخاستن، ایستادن، درست شدن کجی، آشکار شدن، جابه‌جا شدن (البستانی، ۱۳۶۰: ۴۶۳) ایستادگی کردن، با کسی در امری برابری و ضدیت کردن (عمید، ج ۲، ۱۳۴۷: ۹۹۸) است. لیکن با توجه به ریشه این کلمه و قرار گرفتن آن در باب مفاعله که دلالت بر مشارکت دارد به نظر میرسد اولاً «نبرد بدون وقفه با موانع بسیار جدی» و ثانیاً «پایداری مبتنی بر مشارکت مردم» دو شرط اساسی در معنی آن بوده و بنابراین استعمال کلمه مقاومت برای ایستادگی مُقَطَّع یا غیرمشارکتی صحیح نیست. کما اینکه برخی، مقاومت را «حرکت مردمی بر ضد اشغالگران بیگانه یا حاکمیت جریان خاص» دانسته‌اند (قاسمی، ۱۳۹۹: ۱۷۹) برای مقاومت دو وجه سلبی (یعنی سلطه ستیزی) و ایجابی (یعنی بازگشت ملت‌ها به توان خود) بر شمرده‌اند (کریمی، ۱۳۹۶: ۲). در ادبیات غرب RESISTANCE را معادل انگلیسی مقاومت قرار داده‌اند.

مقاومت اسلامی: اگرچه واژه «مقاومت» در قرآن تصریح نگردیده اما الفاظ دیگری مانند «اسْتَقِم» و مشتقات آن و «اصبر» ۴۷ مرتبه در قرآن کریم آمده است (حمزه‌ای، ۱۳۹۹: ۱۸۱) که می‌توان به آیات ۶، ۸، ۳۸ و ۳۹ سوره قصص، آیات ۲۴ و ۳۶ سوره غافر، آیات ۱۰۹، ۱۲۷ و ۱۷۶ سوره اعراف، آیه ۴۶ سوره نساء و آیات ۱۳ و ۴۱ سوره مائده اشاره کرد. در اسلام مقاومت را به داخلی و خارجی تقسیم کرده‌اند و فریضه امر به معروف و نهی از منکر در برابر ستم حاکم و انحراف اجتماعی را منطبق بر مقاومت داخلی و دفاع، قتال و تقابل با هرگونه سلطه یا تجاوز نامشروع بیگانگان و غیرمسلمانان به کیان اسلام را معادل با مقاومت خارجی دانسته‌اند (صالح اصفهانی و سایرین، ۱۳۹۹: ۸۷). شهید مرتضی مطهری، بازگرداندن نشانه‌های محو شده راه خدا، اصلاح اساسی و آشکار و چشمگیر اوضاع زندگی مردم، دفع همه اقسام سلطه و ظلم از بندگان خدا و بپا داشتن حدود تعطیل شده خدا را به‌عنوان چهار هدف مقاومت اسلامی ذکر می‌کند (مطهری، ۱۳۶۸: ۷۰) خدای متعال در

1. Goal setting
2. Desired state
3. Perceived state
4. Desired state

آیه ۴۶ سوره سبأ، پایداری کردن برای خدا را ارزنده‌ترین پند الهی دانسته و می‌فرماید: «قل أنما أعظکم بواحدہ أن تقوموا لله مثنی و فرادا ثم تفکروا...».

محور مقاومت: یک اصطلاح سیاسی است که برای اولین بار توسط روزنامه لیبیایی «الزحف الاخضر» در مقابل اصطلاح «محور شرارت» که توسط جورج دبلیو بوش در سال ۲۰۰۲ مطرح شد به کار رفت (صالح اصفهانی و سایرین، ۱۳۹۹: ۸۷)؛ محور مقاومت مجموعه‌ای از کشورها و گروه‌هایی از امت اسلامی هستند که به دنبال احقاق حق و مستضعفان و مبارزه با مستبدان بوده، هدف آنها تأمین مصالح امت اسلامی، حذف منافع و تضمین امنیت جمعی است (قاسمی، ۱۳۹۹: ۱۷۳)؛ امام خامنه‌ای (مدظله) در این رابطه می‌فرماید: «اینکه ما می‌گوییم نیروهای مقاومت، جریان مقاومت و جبهه مقاومت یعنی اینکه یک حقیقتی به نام اسلام در دوران معاصر سر بلند کرده است که گریبان نظام سلطه را محکم می‌گیرد و برای آزادی و عدالت اقدام می‌کند (۱۳۹۸/۸/۱۴) محور مقاومت را به عنوان یک مجموعه امنیتی منطقه‌ای با هویت و ژئوپولوتیک شیعی (کریمی، ۱۳۹۶: ۳) و مشکل از بازیگران دولتی (ایران، عراق و سوریه) و ذینفعان غیردولتی (حزب‌الله، حماس و جهاد اسلامی) دانسته‌اند (بصیری و سایرین، ۱۳۹۶: ۱۱) و حال آنکه جغرافیای هدف مقاومت شامل رهاسازی همه ملت‌های تحت سلطه جهان است و در مکتب تشیع، این امر یک تکلیف شرعی با اولویت ملت‌های تحت سلطه مسلمان می‌باشد. کماکه امام خامنه‌ای (مدظله) به‌عنوان رهبر انقلاب اسلامی می‌فرماید «از لحاظ عملی، جریان مقاومت را ما حقّ جوان‌ها میدانیم؛ جوان‌های عراق، جوان‌های سوریه، جوان‌های لبنان، جوان‌هایی در شمال آفریقا، جوان‌هایی در مناطق شبه‌قاره و اطراف آنها، یک مشت جوان‌هایی هستند که در مقابل آمریکا مقاومت می‌کنند، ایستاده‌اند؛ حقّ اینها است، ما حقّ اینها می‌دانیم؛ تقویت این جریان‌ها به معنای تقویت نظریه‌ی مقاومت است.» (۹۷/۸/۱۲)؛ ایشان سپاه قدس را «رزمندگان بدون مرز» و «یک نهاد انسانی و دارای انگیزه‌های بزرگ و روشن انسانی» می‌دانند که «با سعه صدر به همه جا و همه کس نگاه می‌کند ... هر جا نیاز باشد آنها در آنجا حضور پیدا می‌کنند، کرامت مستضعفان را حفظ می‌کنند» (۱۳۹۸/۱۰/۱۸) آمریکا، گروه‌های مقاومت را شبه نظامیان تروریست و محور مقاومت را یک ائتلاف تروریستی منطقه‌ای به پشتیبانی ایران می‌داند که تهدید واقعی را برای نظامیان آمریکایی ایجاد کرده و قادر است تا شکست نهایی آمریکا در جهان پیشروی کند (ترامپ، ۱۳۹۷: ۵۷) هنری کسینجر معتقد است جنبش‌های محور مقاومت، به مثابه «دولت‌هایی در دل یک دولت»

زاییده انقلاب اسلامی ایران بوده و دوشادوش اخوان المسلمین و حماس درصدد فروپاشی نظم منطقه‌ای موجود و بازسازی آن تحت نظام الهی می‌باشد (کسینجر، ۱۳۹۶: ۱۳۱).

۱-۱-۲- رویکردهای مقاومت

در رابطه با تحلیل خاستگاه مقاومت چهار رویکرد وجود دارد؛

اول) **رویکرد فطری**: مقاومت را واکنشی طبیعی و منطقی نوع بشر (فارغ از جنسیت و نژاد و مذهب) در برابر همه اقسام ظلم و زورگویی می‌داند. در این دیدگاه اولاً مقاومت سرآغاز زمانی و مکانی مشخصی نداشته و مولود پیروی انسان‌های تحت سلطه از ندای درون خود برای قیام و رهایی از سلطه و استکبار می‌باشد و ثانیاً این واژه، مفهومی تدافعی داشته و با دفع کامل سلطه خاتمه می‌یابد. مبارزات ضداستعماری و وقوع انقلاب‌های سوسیالیستی در کشورهای غیراسلامی مصادیقی از این دیدگاه است. زمانی که یک خبرنگار در سال ۱۹۵۳ میلادی پیرامون ماهیت انقلاب کوبا از فیدل کاسترو توضیح می‌خواهد، او تصریح می‌کند «مقابله با ظلم و استبداد یک امر منطقی است» (کاسترو، ۱۳۸۵: ۱۶). در این دیدگاه، مقاومت عمدتاً رنگ نظامی دارد.

دوم) **رویکرد دینی**: تقابل نظام سلطه و جبهه مقاومت را در چارچوب نظری «نظم جهانی» تحلیل می‌کنند و بر این باورند که پس از بعثت پیامبر اسلام (ص) در سال ۶۱۰ میلادی و گسترش دین اسلام در جهان به مثابه یکی از نادرترین رویدادهای تاریخ بشر، دیگر نمی‌توان تقابل این دو مقوله (یعنی سلطه و مقاومت) را ذیل عنوان کشورگشایی‌های سنتی امپراتوری‌های رقیب تفسیر کرد چرا که «در نظر اسلام، دارالاسلام همواره به جنگ با دارالحرب مشغول است زیرا هدف غایی اسلام دربرگیری تمام جهان بوده و اگر اسلام بتواند دارالحرب را فروکاهد نظم عمومی ناشی از صلح جهانی اسلامی^۱ بر دیگر نظم‌ها غلبه می‌کند و جوامع غیرمسلمان یا بخشی از جامعه اسلامی می‌شوند و یا به صورت اقلیت‌های مذهبی همزیست یا کشورهای مستقل هم پیمان در برابر قدرت اسلام تسلیم می‌گردند» (کسینجر، ۱۳۹۷: ۱۱۵). بر مبنای این دیدگاه، اولاً از حیث تاریخی آغاز سلطه غربی‌ها بر سایر ملت‌ها به سه دوره شامل سال‌های ۷۳۲ میلادی (شکست مسلمانان در پواتیه و تور فرانسه و نفوذ بیزانسیان و مفاهیم غربی به قلمروهای اسلامی)، ۱۴۹۲ میلادی (شکست مسلمانان در غرناطه^۲) و در

1. Pax Islamica

2. Granada (قلمرو اسلامی در شبه جزیره ایبری در اسپانیا)

نهایت ۱۹۱۴ (آغاز جنگ جهانی اول، شکست دولت عثمانی و تجزیه بلاد اسلامی) بر می‌گردد و ثانیاً مقاومت مفهومی تهاجمی بوده و ماموریت آن نه با خارج کردن ملت‌ها از سلطه مستکبرین، بلکه با پیاده سازی نظم جهانی اسلامی در سراسر گیتی پایان می‌یابد. در این دیدگاه نیز مقاومت عمدتاً رنگ نظامی دارد.

سوم) رویکرد فطری - دینی: این رویکرد ترکیبی از دیدگاه‌های اول و دوم می‌باشد؛ امام خامنه‌ای (مدظله) در این رابطه می‌فرماید «پشتوانه انتخاب مقاومت از سوی امام بزرگوار ما یک پشتوانه منطقی است، پشتوانه عقلانی است، پشتوانه علمی است و البته پشتوانه دینی؛ یک جزء این منطق این است که مقاومت، واکنش طبیعی هر ملت آزاده و با شرف در مقابل تحمیل و زورگویی است» (۱۳۹۸/۳/۱۴)؛ آیه ۶۴ سوره آل عمران در جهت ایجاد کانون مشترک جهانی بین مسلمانان و اهل کتاب بر علیه استکبار می‌فرماید «قل یا اهل الکتاب تعالوا الی کلمه سواء بیننا و بینکم ألا نعبد إلا الله و لا نشرک به شیئا و لا یتخذ بعضنا بعضا اربابا من دون الله؛ امام علی (ع) در آخرین وصیت خود در بستر شهادت فرمودند: «کونا للظالم خصما و للمظلوم عوناً» (دشتی، ۱۳۸۱: ۴۰۶) بدون اینکه قیدی بر مذهب، نژاد یا جنسیت ظالم و مظلوم گذاشته باشند. در این دیدگاه مقاومت دارای حیثیت فرهنگی - نظامی بوده و البته رنگ فرهنگی آن بر رنگ نظامی غلبه دارد و به تعبیر بهتر «گسترش فرهنگی مقدم بر گسترش نظامی بوده و جنگ آخرین حربه برای استقرار مناسبات و نظم جدید و رفع ظلم و ستم است» (منتسکیو، ج ۱، ۱۳۹۵: ۱۶۱)

چهارم) رویکرد تجاری: این رویکرد برای اولین بار، توسط پاتریس لومومبا^۱ در ۱۹۵۹ میلادی مطرح شد؛ برابر این دیدگاه، مقاومت می‌باید پیوست محاسباتی داشته باشد به این معنا که در کشورهایی که مردم به هر دلیلی متمایل یا قادر به استقلال و اداره خود با اتکاء به توانایی‌های درونی شان نیستند، مقاومت موجب فلاکت بیش از پیش مردم شده و لذا باید از آن جلوگیری نمود. لیکن چنانچه ملتی متمایل یا قادر به تمشیت امور خود پس از استقلال و انقطاع از وابستگی استعماری باشد می‌باید اقدام به مقاومت و سازندگی پسا سلطه کند (لومومبا، ۱۳۶۳: ۳). به نظر می‌رسد کشورهایی چون آلمان، ژاپن و کره جنوبی از این منطق در پذیرش سلطه آمریکا تبعیت می‌نمایند؛

۱. Patric Lumumba (رهبر استقلال کنگو از استعمار بلژیک)

تا سال ۲۰۱۶ میلادی ۲۸۵۰۰ نفر از نظامیان امریکا با استقرار در مرز دو کره مسئولیت حفاظت از کره جنوبی را در قبال کره شمالی بر عهده داشته‌اند (ترامپ، ۱۳۹۷: ۵۲). به زعم برخی، زبان سیاسی مقاومت می‌تواند در کشورهایی ظهور کند که قابلیت فرهنگی و هویتی خاصی داشته باشند و اندیشه مقاومت را در برخورد با فرایندهای تهدید مورد استفاد قرار دهند (باقری نژاد و قاسمی، ۱۴۰۱: ۶۰). در فصل بیست و سوم مقدمه ابن خلدون پیرامون شیفتگی قوم مغلوب بر تقلید از سبک زندگی ملت غالب چنین آمده است: «در نهاد انسان، همواره اعتقاد بکمال و برتری قوم پیروزی که ملت شکست خورده را مسخر خود میسازد حاصل می‌شود و منشاء این اعتقاد یا رسوخ بزرگداشت و احترام قوم غالب در نهاد ملت مغلوب است و هرگاه چنین پندار غلطی بقوم مغلوب دست دهد و مدتی بر آن ادامه دهد سرانجام به اعتقاد مبدل می‌شود و معنی اقتدار و پیروی همین است» (ابن خلدون حضرمی، ج ۱، ۱۳۹۳: ۲۸۱). در آیه ۵۴ سوره زخرف در توصیف شگرد سلطه فرعون بر مردم می‌فرماید «فاستخف قوم فاطاعوه إنهم كانوا قوما فاسقین» و این چنین خداوند متعال، سلطه پذیری مردم را فسق و خروج از سیرت انسانی می‌داند؛ یا در آیه ۷۹ سوره قصص در ذم مردمی که مقهور ثروت خیره کننده قارون شده بودن می‌فرماید «فخرج علی قومہ فی زینتہ قال الذین یریدون الحیاء الدنیا یا لیت لنا مثل ما اوتی قارون انه لدو حظّ عظیم». شاید باورش سخت باشد لیکن برخی انسان شناسان غربی با طرح نظریه نسبیّت فرهنگی برای توصیف ملت‌های سلطه پذیر از اصطلاح «انسان‌های ابتدایی» استفاده کرده‌اند و باورهای جمعی ایشان را «بخشی از کارکردهای ذهنی جوامع عقب مانده» تلقی کرده‌اند (برول، ۱۳۹۳: ۶۶).

۱-۲- پیشینه تحقیق

کریمی (۱۳۹۶) در مقاله‌ای با عنوان «نقش ج.ا. ایران در هویتبخشی به مجموعه امنیتی محور مقاومت» با تلقی محور مقاومت اسلامی به عنوان یک مجموعه امنیتی منطقه‌ای با استفاده از روش توصیفی تحلیلی به تأثر جوهری این مجموعه در شاخص‌هایی چون هویت اسلامی- شیعی، عدالت‌محوری و ظلم ستیزی، امت محوری، نگاه ضدغربی از انقلاب اسلامی ایران تأکید نموده است؛ فرمی باف و همکاران (۱۳۹۹) در تحقیقی با عنوان «ادبیات مقاومت در قرآن و روایات» با استفاده از روش توصیفی به تفسیر واژه‌های ظلم و مقاومت، مقاومت جمعی، جهات ضرورت مقاومت، نتایج

مقاومت و پیامدهای ظلم‌پذیری پرداخته‌اند؛ امیدی و ابوترابی (۱۴۰۱) زمینه‌های نفوذ نظام سلطه در کشورهای اسلامی و راهکارهای مقابله با آن را از دیدگاه قرآن کریم تبیین کرده‌اند؛ حمزه‌ای و جانجانی (۱۳۹۹) در پژوهشی با عنوان «طراحی الگوی مقاومت» با استفاده از روش داده‌بنیاد، شرایط علی (ایمان و عقیده، اعلان بیعت و ارزش و فضیلت)، عوامل زمینه‌ای (نقش دولت و گروه‌های مرجع: حوزه و دانشگاه)، شرایط مداخله‌گر (هجمه فرهنگی و الگوهای غلط غربی)، راهبردها (نقش روحانیون، استناد به قرآن و حدیث، بزرگ‌گرای نشست‌های علمی، ترویج فرهنگ مقاومت، بیان تأثیرات مقاومت) و پیامدها (افزایش اتحاد، استقلال، امنیت، گسترش عدالت، استکبار و استعمارستیزی، حذف دروغ و فساد و نفاق) را استخراج نموده‌اند؛ قاسمی (۱۳۹۹) در تحقیقی با عنوان «الگوی مقاومت اسلامی، مطالعه بیانات مقام معظم رهبری» با استفاده از روش داده‌بنیاد، الگوی مقاومت اسلامی مبتنی بر منظومه فکری امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) را در چهار بعد و ۲۲ مؤلفه ارائه و از این مجرا، واژه مقاومت را تفسیر کرده است؛ معنویت‌گرایی و تکلیف‌محوری، وحدت مسلمین و هم‌گرایی جهان اسلام، تقویت بنیه و دانش نظامی دفاعی، توسعه، تقویت و تجهیز و «تسلیح» محور مقاومت از اهم مضامین استخراج شده در مقاله مذکور می‌باشد؛ باقری‌نژاد و قاسمی (۱۴۰۱): ضرورت کاربست «دیپلماسی وحدت» در مواجهه با طرح‌های سلطه‌طلبانه نظام سلطه و «تحلیل تفکر حمایت‌گرایانه و الگوی اتحاد و ائتلاف انقلاب اسلامی و محور مقاومت، در قبال حزب‌الله لبنان» را تبیین کرده‌اند. در این پژوهش الگوی برخورد با نظام سلطه، الگوی تعامل‌گرایی ضدنظام سلطه از طریق همکاری واحدهای دولتی و غیردولتی با تکیه بر اشتراکات ارزشی - هویتی، جهت مقابله و مهار سلطه‌گران و اشغال‌گران می‌باشد؛ صالح اصفهانی و همکاران (۱۳۹۹) با تأکید بر لزوم مدیریت پیچیدگی‌های محیط جبهه مقاومت، با استفاده از روش کتابخانه‌ای و تحلیل محتوا و نظریه پردازی داده‌بنیاد، ابعاد مختلف مقاومت را در سخنرانی‌های گوناگون امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، تبیین و الگوی جبهه مقاومت را شامل ارکان (رهبران، دولت‌ها، ملت‌ها، وحدت و...)، مبانی و جهت‌سازها (آرمان، اندیشه، مکتب، اصول و...)، عوامل پیش‌برنده (توان و آمادگی دفاعی، استحکام ساخت درونی و...)، موانع و چالش‌ها (نفوذ، نفاق، نابسامانی داخلی، استبداد، استکبار و...)، اهداف مقاومت (دولت‌سازی، رهبری‌سازی و...) دستیابی به استقلال و عزت دولت‌ها و ملت‌های جبهه مقاومت،

اعتمادسازی، بازدارندگی و کاهش حضور نظامی استکبار در کشورهای محور مقاومت و سرانجام پیروزی مقاومت ارائه کرده‌اند.

کلید پژوهش‌های موصوف، علاوه بر اینکه صرفاً ناظر بر محور مقاومت اسلامی بوده و مقاومت غیراسلامی مقابل نظام سلطه را در بر نمی‌گیرند، در ترسیم الگو، شاخص‌ها، مولفه‌ها و ابعاد به صورت شبکه مضامین استخراج نگردیده است و مهم‌تر از همه اینکه الگوها نظری بوده و فاقد تحلیل کاربردی یافته‌ها و ارائه پیشنهادها عملیاتی می‌باشند و از این جهات، تحقیق حاضر دارای نوآوری است.

۲- روش‌شناسی

نوع روش: با عنایت به اینکه طراحی الگو، پژوهشی از جنس آینده‌نگاری است؛ در این تحقیق، از استراتژی استقرایی، رویکرد کیفی و روش تحلیل مضمون یا تم^۱ کیفی (شبکه مضامین)، استفاده شده است. استراتژی پژوهش استقرایی با گردآوری داده‌ها آغاز شده و با تحلیل داده‌ها دنبال می‌شود و سپس اقدام به نتیجه‌گیری از تعمیم‌ها با استفاده از منطق موسوم به استقرایی می‌کند (بلیکی، ۱۳۹۸: ۲۴). پژوهشگران کیفی، داده‌ها را خود از طریق بررسی اسناد، مشاهده رفتار یا مصاحبه با شرکت‌کنندگان گردآوری می‌کنند (کرس ول، ۱۳۹۷: ۲۹۹). زبان پژوهش کیفی، زبان تفسیر است. پژوهشگران کیفی، موردها را در بافت خودشان مورد بحث قرار می‌دهند و نظریه‌های داده‌بنیادی ایجاد می‌کنند که بر پیگیری فرایند و توالی رویدادها در وضعیت‌های خاص تأکید دارند (لاورنس نیومن، ج ۱، ۱۳۸۹: ۳۵۸). در این پژوهش، از بین روش‌های پژوهش کیفی، روش تحلیل مضمون مورد استفاده قرار گرفته است که با سایر روش‌های تحلیل که به دنبال تشریح الگوهای داده‌های کیفی هستند- مانند روش تحلیل پدیدارشناسی تفسیری، نظریه داده‌بنیاد، تحلیل گفتمان^۲ و تحلیل محتوا^۳- فرق دارد؛ تحلیل مضمون، یکی از کاربردی‌ترین روش‌ها برای استخراج الگو از داده‌های کیفی است و از دو ابزار «قالب مضامین» برای نشان دادن مضامین به صورت سلسله‌مراتبی (فرعی و اصلی) و «شبکه مضامین» برای نمایش ارتباط بین مضامین به صورت تارنما (شامل مضامین پایه، سازمان دهنده و فراگیر) استفاده می‌گردد (عابدی جعفری و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۵۹-۱۵۱).

1. Theme
2. Discourse Analysis
3. Content Analysis

- در این تحقیق از حیث روش‌شناسی، گام‌های زیر طی شده است:
۱. آشنایی با داده‌ها: با عنایت به اینکه رفت و برگشت پژوهشگر و استغراق وی بین مضامین، اولین قدم در تحلیل مضمون می‌باشد لذا قبل از اینکه کُدگذاری داده‌ها آغاز شود، سه نوبت در زمان‌های مختلف، کل متن بیانات و نوشته‌های امام خامنه‌ای (مدظله) پیرامون مقاومت در برابر نظام سلطه مطالعه شد.
  ۲. استخراج مضامین پایه: در پژوهش کنونی نیز برای استخراج مضامین پایه، تمرکز بر روی داده بوده است تا نظریه؛ به عبارت ساده‌تر، ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های مقاومت مردمی جستجو گردیده و تحقیق، بدون ابتناء بر هیچ نظریه خاصی پیش رفته است، تم‌ها با ذهنی خالی از نظریه و صرفاً بر اساس داده‌های متنی منابع، استخراج شده است.
  ۳. جستجوی تم‌ها: این مرحله، شامل دسته‌بندی مضمونی مضامین پایه در قالب تم‌های بالقوه و مرتب کردن آنها در قالب تم‌های مشخص می‌باشد.
  ۴. بازبینی تم‌ها: در مرحله چهارم، مجموعه‌ای از تم‌ها ایجاد و مورد بازبینی قرار گرفت.
  ۵. تعریف و نام‌گذاری تم‌ها: در این پژوهش، این مرحله تقریباً هم‌زمان با مرحله چهارم انجام شد.
  - ۶- تهیه گزارش: گزارش تهیه شده برای پژوهش حاضر که بیانگر داستان کلی داده‌ها است و در بخش نتیجه‌گیری ارائه شده است.
  - ۷- پایایی کیفی^۱: مضامین و تم‌بندی‌ها با استفاده از روش پایایی توافق درون موضوعی، در اختیار یک نفر خبره قرار گرفت و عدم توافق‌ها و اختلاف نظرها استخراج و بررسی شدند و دسته‌بندی‌ها با مراجعه مکرر به مساله تحقیق مورد بازبینی و انطباق قرار گرفتند و الگو با اصلاحات بعدی تدوین شد.
  - ۸- روایی کیفی^۲: اعتبار این پژوهش تابعی از پایایی آن است.
- جامعه آماری و حجم آن:** در این تحقیق، کلیه بیانات و نوشته‌های امام خامنه‌ای (مدظله) از ۱۵ مردادماه سال ۱۳۶۸ تا ۳۰ آبان ماه سال ۱۴۰۱ شمسی مجموعاً ۱۰۲ مورد مرتبط با موضوع پژوهش مورد بررسی قرار گرفته است.

1. Qualitative reliability
2. Qualitative validity

روش‌های گردآوری داده‌ها: بدو کلیه بیانات و نوشته‌های امام خامنه‌ای (مدظله) پیرامون موضوعات مقاومت و سلطه و تجارب جمهوری اسلامی ایران در تقابل با نظام سلطه گردآوری و سپس با مطالعه دقیق و مکرر آنها نسبت به استخراج مضامین پایه که مبنای تم بندی و ترسیم شبکه مضامین شد اقدام گردید.

روش‌های تجزیه و تحلیل داده‌ها: ترتیب فرآیند تحلیل داده‌ها در پژوهش کیفی عبارت است از: داده‌های خام؛ سازماندهی و آماده کردن داده‌ها برای تحلیل؛ بررسی همه جانبه داده‌ها؛ رمزگذاری داده‌ها؛ توصیف یا تفسیر مضامین و در نهایت، تفسیر معنای مضامین یا توصیف‌ها (تدلی و تشکری، ۱۳۹۵: ۳۱۵). داده‌های جمع‌آوری شده با انجام مراحل استخراج و تم بندی مضامین پایه، استحصال مضامین سازمان‌دهنده و سپس مضامین فراگیر مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و سپس شاخص‌ها، مؤلفه‌ها و ابعاد الگو در قالب یک فرآیند یکپارچه و مرتبط با یکدیگر استخراج گردیده و نتیجتاً الگوی نهایی ترسیم شده است.

۳- یافته‌ها و تحلیل داده‌ها

در این تحقیق، ۱۰۲ مورد از بیانات و نوشته‌های امام خامنه‌ای (مدظله) در زمینه مقاومت از سال ۱۳۶۸ تا ۱۴۰۱ شمسی مورد واکاوی و تم بندی مضمونی دقیق قرار گرفت و مجموعاً ۳۱۷ سنجه، ۱۴۰ مضمون پایه (شاخص‌ها)؛ ۱۳ مضمون سازمان‌دهنده (مؤلفه‌ها) و ۴ مضمون فراگیر (ابعاد) استخراج گردید.

جدول ۱: نمونه خلاصه نویسی و استخراج سنجه‌ها

R	گزاره‌ی امام خامنه‌ای (مدظله)	سنجه‌ها
I	تجربه خود ما در جمهوری اسلامی همین را نشان می‌دهد. من البته موارد زیادی را همین الان در ذهن دارم؛ نمی‌خواهم وارد بشوم و مثال ذکر بکنم؛ به‌طور کلی بگویم: هر جا ما ایستادگی کردیم و مقاومت کردیم، توانستیم پیش برویم؛ هر جا تسلیم شدیم و طبق میل طرف مقابل حرکت کردیم، ضربه خوردیم. (۱۳۹۸/۳/۱۴)	(جمع‌آوری، ثبت و اعلان تجارب جهانی و تاریخی مقاومت در برابر زورگویی) (جمع‌آوری، ثبت و اعلان تجارب جهانی و تاریخی سطر پذیری برابر زورگو)

سنجه‌ها	گزاره‌ی امام خامنه‌ای (مدظله)	R
(مشروعیت انعکاس متقابل تحقیر و تکبر سلطه‌گران توسط ملت‌های ستم دیده)	ما حق داریم و میتوانیم تحقیر و تکبر دولت‌های سلطه‌گر را به خودشان برگردانیم (۸۵/۱/۲۵)	II
(معرفی امریکا به‌عنوان راس نظام سلطه)	اردوگاه غرب و اردوگاهی که رأس آن امریکاست (۸۱/۶/۲۴)	III
(شناسایی و تعامل با نخبگان حق جوی سراسر جهان)	به‌عنوان محور مقاومت، اینها نخبگانی دارند؛ گردآوری اینها، ارتباط برقرار کردن با اینها؛ [یا] حتی گردآوری نخبه‌های حق‌جوی عالم در هر کشوری؛ در اروپا، در خود آمریکا، در جاهای دیگر، کسانی هستند که حق‌طلبند، حق‌جوی هستند، دنبال حرف درست و حرف حق میگردند، اگر بتوانید با آنها تعامل کنید و تفاهم کنید و ارتباط برقرار کنید (۹۸/۷/۱۷)	IV
(ورود قوه قضائیه در بعد حقوقی و قضایی مقابله با نظام سلطه)	قوه‌ی قضائیه باید در موضوعاتی همچون تحریم‌ها، مصادره‌های آمریکایی‌ها، تروریسم و یا حمایت از شخصیت‌های مظلوم دنیا همچون شیخ زکراکی و یا حمایت از مسلمانان میانمار و کشمیر، از جایگاه حقوقی وارد شود و نظر حمایتی و یا مخالفت خود را قاطعانه اعلام کند تا در دنیا منعکس شود. (۱۳۹۶/۰۴/۱۲)	V
(پرهیز از عکس‌العملی اقدام کردن در جنگ نرم) (اقدام کنشی و ابتکاری در جنگ نرم)	در جنگ نرم هیچ وقت عکس‌العملی عمل نکنید. البته پاسخ دشمن را باید داد اما بهتر از عکس‌العملی عمل کردن و واکنشی عمل کردن، عمل کردن کنشی و ابتکاری است. (۱۳۹۸/۹/۶)	VI

***

جدول ۲: نمونه استخراج و گدگذاری باز مضامین پایه

مضامین پایه	سنجه‌ها	R
جبهه‌کشی و ائتلاف سراسری علیه نظام سلطه	(ائتلاف با همه آزادگان جهان علیه نظام سلطه) (ائتلاف ملت‌های مظلوم در مقابل سیل بنیان‌کن (فساد اخلاقی و مالی) نظام سلطه) (ائتلاف نخبگان حق‌جوی سراسر جهان)	I

مضامین پایه	سنجه‌ها	R
تشکیل گروه‌های خودکفایی	(سازماندهی گروه‌های جوان‌های جدی، فعال، خوش استعداد، مبتکر، با هم‌ت‌های بلند برای خودکفایی صنعتی جبهه مقاومت)	II
پوشش رسانه‌ای ویژه فلسطین اشغالی	(کانون قرار دادن آزادی فلسطین از سلطه رژیم صهیونیستی به‌عنوان مهره استقرار نظام سلطه جهانی) (محوریت مساله فلسطین در مقاومت جهانی علیه پایگاه نظام سلطه)	III

جدول ۳: شبکه مضامین الگو

مضامین پایه (شاخص‌ها)	مضامین سازمان‌دهنده (مولفه‌ها)	مضامین فراگیر (ابعاد)	R
ضرورت عقلی و منطقی	اصول توجیهی	بعد مبانی	۱
تلازم مقاومت با عدالت و کرامت انسانها			
دلالت سنت‌های محتوم تاریخ			
تکلیف اسلامی			
اقتضای عملی			
توحید و عبودیت خدا	اصول ارزشی		
محاسبه امدادها و سنن الهی			
خودسازی انقلابی			
رعایت حدود شرعی مبارزه			
ایستادگی مقابل سیل حوادث پیاپی و تلخ			
اجتناب از تحجر ^۱			
قدرت فکری و روحی			
تعاون جمعی			
اجتناب از ریاست طلبی			
تبعیت از سیره شهداء			
تلاش برای استقرار کامل عدالت			
گسترش اخلاقیات			
قدرت و شجاعت			

۱. برای مطالعه بیشتر پیرامون چگونگی جمع بین دینداری و اقتضائات سیاست به کتاب «درآمدی بر رویکردهای فقه حکومتی» سیدمحمد مهدی میرباقری رجوع شود.

R	مضامین فراگیر (ابعاد)	مضامین سازمان‌دهنده (مؤلفه‌ها)	مضامین پایه (شاخص‌ها)
۱	بعد مبانی	اصول ارزشی	تلاش برای تامین رفاه ملتهای مظلوم
			تقویت زیربنای معنوی
			پاکدامنی و پاکدستی
			اخلاص
			معامله متقابل
			عملگرایی جهادی و امامت میدانی
۲	بعد روشی	عقلانیت راهبردی	تعیین کانون‌های اصلی سلطه و مقاومت
			تدبیر و برنامه ریزی
			شناخت و استفاده از فرصتها و ظرفیت‌ها
			واقع بینی
			نهادسازی‌های متناسب
			اجتناب از دام‌های هاضمه نظام سلطه
			آماده و آرق بودن دائمی
			استحکام زیرساخت‌ها
			استفاده از منطق
			توجه به همه ابعاد مقاومت
			افزایش بازدارندگی
			اتصالات ژئوپلیتیکی
			چرخش از رویکرد دفاعی به رویکرد تهاجمی
			جبهه کشی و ائتلاف سراسری علیه نظام سلطه
پشتیبانی از نخبگان جریان‌های مقاومت جهت پای کار آوردن مردم			
۳	بعد ساختاری	سازماندهی	پای کار آوردن مردم توسط نخبگان
			نهادسازی
			تشکیل گروه‌های خودکفایی
			تشکیل جبهه جهانی راه سوم
			اجتماع ظرفیت‌ها و توانایی‌های ملت‌های عضو جبهه مقاومت
			ساماندهی نیروهای مردمی علیه ایادی و رژیم‌های وابسته به نظام سلطه

R	مضامین فراگیر (ابعاد)	مضامین سازمان‌دهنده (مولفه‌ها)	مضامین پایه (شاخص‌ها)
۳	بعد ساختاری	سازماندهی	ائتلافات راهبردی همه جانبه نظام‌های سیاسی
			پساسلطه
۴	بعد فرآیندی	ارتباطات و دیپلماسی عمومی	ائتلافات ضدتحریم
			گفتمان سازی
			شبکه سازی
			فناوری نرم
			تقویت روحیه سلطه ستیزی
			احیای هویت مدفون ملتها
			تعاون و مراحمه
			حفظ انتظام
			تثبیت استقامت
			بصیرت افزایی
			خونخواهی شهدا
			تعامل با نخبگان، سمن‌ها و مردم آمریکا و غرب
۴	بعد فرآیندی	صیانت فرهنگی	حفظ سرمایه‌های فرهنگی
			توسعه فرهنگ مقاومت
			تحکیم پایه‌های فرهنگی
			ایجاد نظامات متقارن ارزشی و هنجاری
			تثمیر فرهنگ مقاومت
۴	بعد فرآیندی	جنگ نرم و کارزار تبلیغاتی و رسانه‌ای	تبیین معارف مقاومت برای جوانان
			افشاکگری حداکثری علیه نظام سلطه
			انتشار و اعلان حداکثری دستاوردهای مقاومت
			مردمی کردن جهاد تبیین
			پوشش رسانه‌ای ویژه فلسطین اشغالی
			انتشار ادبیات مقاومت
			هدفگذاری تبلیغاتی
			تامین فضای حماسی مقاومت
فروریختن سازه‌های فکری مجعول نظام سلطه			

R	مضامین فراگیر (ابعاد)	مضامین سازمان‌دهنده (مولفه‌ها)	مضامین پایه (شاخص‌ها)			
۴	بعد فرآیندی	جنگ نرم و کارزار تبلیغاتی و رسانه‌ای	استبصار ملت‌ها بر ظرفیت‌های درونی			
			نماد سازی			
			استفاده از ظرفیت‌های هنری			
			پشتیبانی همه جانبه رسانه‌ای از مقاومت ملت‌ها برابر تحریم‌ها			
			آفند کُنشی و ابتکاری در جنگ نرم			
			زنده نگاه داشتن تاریخ سیاه سلطه			
			واژه سازی			
			بازطراحی فضای جهانی مبارزه			
			جلوگیری از تحریف واژگان			
			جلوگیری از برجسب زنی			
			خلق طوفانهای جهانی هنری و ادبی ضدسلطه			
			تشهیر جهانی اسطوره‌های مقاومت			
			توسعه شاخص‌های اجتماع و اتحاد مقاومت			
	توسعه مشارکت‌های اجتماعی	مردمی سازی مقاومت				
	سیاست‌های داخلی و خارجی	حفظ رویکرد مقاومت در	الگوسازی برای نظامات پس‌سلطه	بازسازی قدرت درونگرا		
				افزایش اقتدار سیاسی		
				سرنوشتی رژیم‌های سیاسی وابسته به نظام سلطه توسط ملت‌ها		
	سیاست‌های داخلی و خارجی	حفظ رویکرد مقاومت در	تقویت مولفه‌های قدرت جبهه واحد مقاومت	شهادت مواجهه با سلطه گران		
				موضع‌گیری شفاف علیه سلطه گران		
				التزام بر اصول دیپلماسی مقاومتی		
				تلاش برای جذب همراهان سازشکار نظام سلطه		
				تبادل و انتقال تجارب مقاومت		
				خلق طوفان‌های پژوهشی پیرامون نظریه مقاومت		
ایجاد مرکز پژوهشی مرجع در زیست بوم مقاومت						
اثبات علمی تلازم پیشرفت و مقاومت						
ایجاد نهضت‌های علمی				ایجاد مرکز پژوهشی مرجع در زیست بوم مقاومت	اثبات علمی تلازم پیشرفت و مقاومت	ایجاد مرکز پژوهشی مرجع در زیست بوم مقاومت
						ایجاد مرکز پژوهشی مرجع در زیست بوم مقاومت
انسجام امنیتی و نظامی	انسجام امنیتی و نظامی	جمع‌آوری اطلاعات نظام سلطه	جمع‌آوری اطلاعات نظام سلطه			

R	مضامین فراگیر (ابعاد)	مضامین سازمان‌دهنده (مولفه‌ها)	مضامین پایه (شاخص‌ها)	
۴	بعد فرآیندی	انسجام امنیتی و نظامی	جمع‌آوری اطلاعات مستضعفین	
			پشتیبانی‌های اطلاعاتی	
			شناسایی جوانان ضدامریکایی در جهان	
			شناسایی مقدسات و حریم‌های مقدس	
			شناسایی آزادگان عالم	
			شناسایی نخبگان جهان	
			مردم پایه کردن اطلاعات	
			شناسایی موانع و مشکلات	
			شناسایی اولویت‌ها	
			تهیه سوژه‌های خبری و رسانه ای	
			عملیات روانی	
			شناسایی تهدیدات	
			رصد دقیق اطلاعاتی فلسطین اشغالی	
			هشپاری اطلاعاتی	
			شناسایی ظرفیت‌ها	
	مراقبت از دستاوردهای مقاومت			
	آفند اطلاعاتی			
	انسجام امنیتی و نظامی			رصد اطلاعاتی نظام تحریم‌های دشمن
				رصد اطلاعاتی نقاط ضعف دشمن
				شناسایی و برخورد با عوامل داخلی جنگ نرم دشمن
				توجه به دشمنان جَنی
				اقتداربخشی جهانی به سپاه قدس
				جریان خوانخواهی
				آمادگی نظامی
				نبرد با دشمنان
				هم افزایی نظامی
توسعه حداکثری فناوری نظامی				
صیانت از مقدسات				
جهان شمولی امداد نظامی				
افزایش عمق راهبردی				
نبرد سایبری				

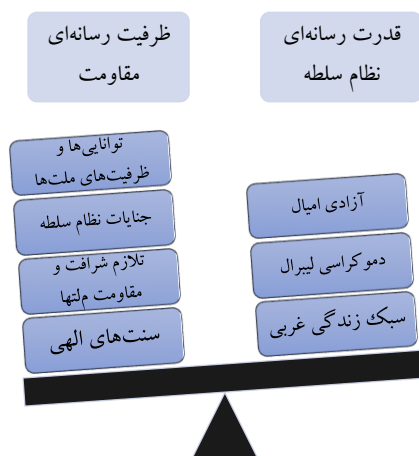
R	مضامین فراگیر (ابعاد)	مضامین سازمان‌دهنده (مؤلفه‌ها)	مضامین پایه (شاخص‌ها)
۴	بعد فرآیندی	ایجاد ائتلاف فراگیر اقتصاد مقاومتی	تشکیل سپاه خودکفایی بدون مرز
			پی ریزی اقتصاد درونگرا و مولد
			ضد تحریم سازی نظام اقتصادی (اقتصاد مقاومتی)
		ائتلاف اعضای محور مقاومت در حوزه انرژی	
۴	بعد فرآیندی	انسجام حقوقی و قضایی	ایجاد دادگاه‌های فعال بین‌المللی مقاومت
			ائتلاف فعال دستگاه‌های قضایی کشورهای ضدسلطه
			احیای بین‌المللی حقوق بشر اسلامی
			حمایت قضایی - حقوقی از شخصیت‌های مظلوم مسلمان در جهان
			جلوگیری از آمریکایی شدن سیاست‌ها و قوانین

۴- بحث؛ نتیجه‌گیری و پیشنهادها

تحلیل یافته‌های به دست آمده نشانگر این است که الگوی مقاومت از منظر امام خامنه‌ای (مدظله) از ۱۳ مؤلفه برخوردار است که ۱۱ مورد از آن، مربوط به برنامه‌ها و اقدامات نرم و تبیینی و بسیج‌گر بوده که ناظر بر افشای چهره واقعی نظام سلطه، بیداری و اجماع‌سازی نخبگان و توده مردم در جهت بیداری، اعتقاد بسیار قوی نسبت به مبانی منطقی و دینی مقاومت، التفات و اعتماد مردم به توانایی‌های درونی خود، بازگشت به خویش‌نمون، صف‌کشی و ایستادگی در برابر سلطه‌گران و اخراج ایشان و دلخوشی مردم به دستاوردها و موفقیت‌های مقاومت می‌باشد و لذا جمهوری اسلامی ایران به عنوان پایگاه اصلی مقاومت در جهان برای نیل به این اهداف و ابعاد می‌باید با استفاده از سایر پایگاه‌های فرعی مقاومت، عمده‌ی سرمایه‌گذاری خود را متمرکز بر گسترش فعالیت رسانه‌ای و هنری فوق العاده قوی و جهانی نماید به نحوی که هیچ صدایی بالاتر از آن نباشد و بتواند به سادگی و بدون مانع و محدودیت زمانی و مکانی و به صورت برخط با تک‌تک انسان‌ها سخن بگوید و مغزها و قلوب ایشان را بیدار نماید؛ این دقیقاً نکته‌ای است که در پیشبرد جبهه مقاومت مورد غفلت قرار گرفته است و لاجرم باید پذیریم علیرغم اینکه غلبه سوژه‌ای با جبهه مقاومت بوده است لیکن نظام سلطه در این حوزه همواره تاکنون دست برتر را داشته و توانسته با ایجاد یک امپراطوری رسانه‌ای و هنری علاوه بر القای سبک زندگی غربی بر مردم جهان به راحتی با سوژه سازی و پروپاگاندا نسبت به موضوع «آزادی»، تصویری

وارونه‌ای از حق و باطل را نشان دهد و به تعبیر امام خامنه‌ای (مدظله) «ما در قضیه‌ی رسانه و تبلیغ و ترسیم واقعیات کوتاهی داریم» (بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی، ۱۴۰۱/۹/۲۹).

این امر زمانی بغرنج می‌گردد که نظام سلطه بر خلاف جبهه مقاومت برای نیل به منافع خود در عمل به هیچ اصول اخلاقی پایبند نیست و در قالب عملیات روانی از دروغ پراکنی و تحریف‌یابی ندارد. امام خامنه‌ای (مدظله) با استفاده از تعابیری چون «جنگ بی‌امان روایت دروغ و حقیقت» و «جنگ رسانه‌ای دشمن علیه حقایق» در این رابطه می‌فرمایند: «جهاد تبیین یک فریضه قطعی و یک فریضه فوری است و هر کسی که می‌تواند باید اقدام کند» (بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی، ۱۴۰۰/۱۱/۱۹) و در جایی دیگر با تلقی فعالان دانشگاهی به عنوان «افسران جنگ نرم» می‌فرماید: «من به همه‌ی آن هسته‌های فکری و عملی جهادی، فکری، فرهنگی ... مرتباً می‌گویم هر کدام کار کنید، مستقل و بقول میدان جنگ، آتش به اختیار» (بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی، ۱۳۹۶/۳/۱۷)

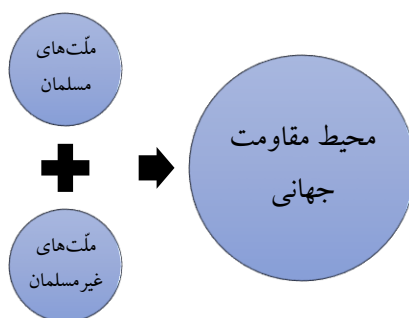
شکل ۱: غلبه ظرفیت رسانه‌ای و هنری مقاومت بر نظام سلطه (محقق ساخته).

نکته بعدی این است که الگوی مقاومت مردمی در **چهار سطح** ملی، منطقه‌ای^۱، فرامنطقه‌ای و جهانی قابل پیگیری و پیاده‌سازی است. بی‌شک در تقابل با نظام سلطه همزمان با تشکیل محور مقاومت اسلامی می‌باید به توسعه و گسترش محور مقاومت در بلاد غیراسلامی نیز اهتمام ورزید. خصوصاً اینکه نظم جهان امروز با تشکیل قدرت‌های منطقه‌ای به وضعیت چندقطبی تغییر شکل داده است و امریکا و غربی‌ها نگران ائتلاف و جهان شمولی توانایی‌ها و قابلیت‌های این قدرت‌ها می‌باشند.

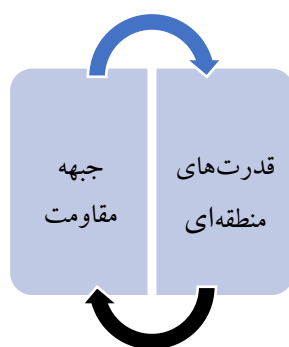
۱. اشاره به مقوله‌ی قدرت‌های امنیتی منطقه‌ای (بوزان و ویور، ۱۳۹۶: ۴۷)

شکل ۲: سطوح پیاده سازی الگو (محقق ساخته)

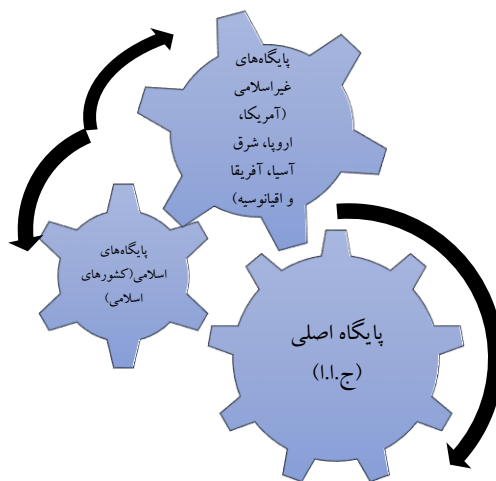

شکل ۳: جغرافیای محیطی الگو (محقق ساخته)

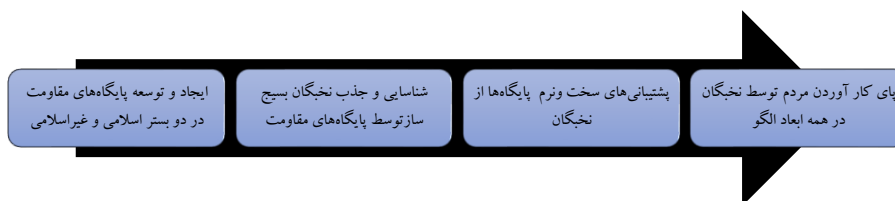

شکل ۴: تعامل جبهه مقاومت با قدرت‌های منطقه‌ای در جهت تضعیف نظام سلطه (محقق ساخته)

فایده بعدی الگوی مقاومت مردمی، پرداختن به مقوله بسیار مهم «سازماندهی» است؛ در این راستا با توجه به پیچ تاریخی بزرگ و تغییر در آرایش و نظم جهانی که هم اکنون در آن قرار داریم و به‌علاوه پیشرفت‌ها و دستاوردهای چشمگیر محور مقاومت در منطقه و جهان، لازم است تا جمهوری اسلامی ایران با گرد هم آوردن نخبگان، ملت‌ها، نهادها، جنبش‌ها و دولت‌های ضدسلطه و اجتماع ظرفیت‌های بالفعل و بالقوه ایشان نسبت به تشکیل ائتلاف‌ها، پیمان‌ها و سازمان‌های بین‌المللی قدرتمند و موثر در همه ابعاد اقدام نماید.^۱

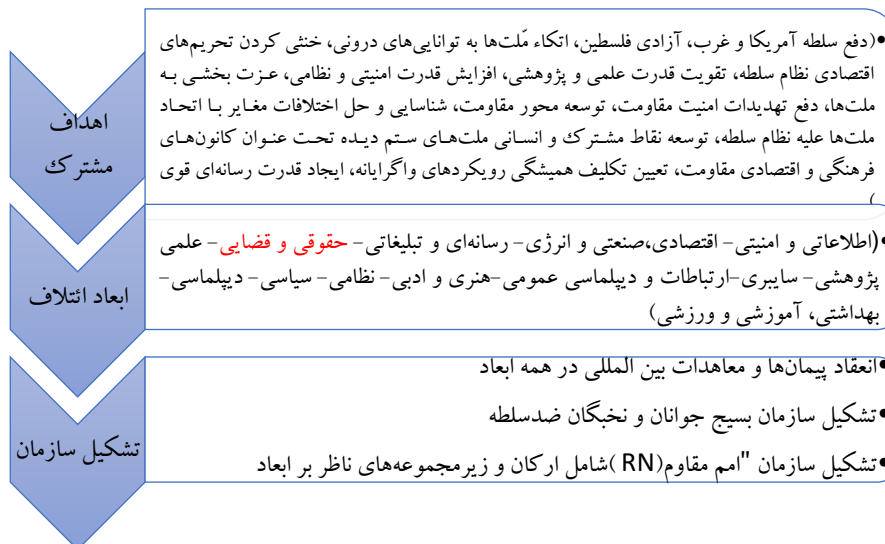

شکل ۵: ساختار مقاومت (محقق ساخته)

شکل ۶: فرآیند سازماندهی مقاومت (محقق ساخته)

۱. نکته: با عنایت به قدرت خدادادی فوق‌العاده تاثیر جامعه زنان بر تحریض مردان در امر جهاد و قیام در همه ادوار تاریخ بشر، بهتر است جبهه مقاومت در گفت‌وگو سازی و دیپلماسی عمومی، اقتناع زنان نخبه و استفاده از قدرت تحریضی ایشان را در اولویت خود قرار دهد. همان‌طور که مسئولیت پیام‌رسانی کربلا به زینب کبری (س) سپرده شد.

شکل ۷: نمای مفهومی سازمان بین المللی ضدسلطه (محقق ساخته)

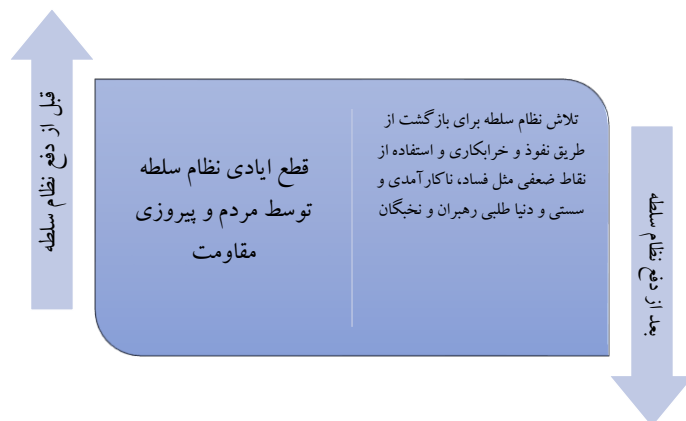
شکل ۸: ارکان سازمان امم مقاوم (RN) (محقق ساخته)

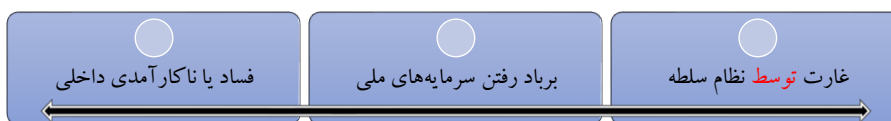
در نهایت باید گفت کارکرد کانون‌ها و جبهه‌های مردمی مقاومت، شامل دو مرحله‌ی «قبل از قطع ایادی نظام سلطه» و «پس از قطع ایادی نظام سلطه» می‌گردد و به عبارت بهتر، نخبگان و فرماندهان مقاومت گمان نکنند که با اخراج امریکا و غرب و ایادی ایشان از قلمرو یک ملت مظلوم، دیگر نیازی به حضور مردم نیست؛ بلکه اگر کار ویژه جبهه مقاومت در مرحله نخست صرفاً اخراج نظام سلطه باشد در مرحله دوم ماموریت‌های بسیار مهمی شامل جلوگیری از بازگشت و نفوذ مجدد سلطه گران، خشی کردن تحریم‌های بعدی نظام سلطه، تقویت حداکثری زیرساختها و قوای نظامی، تقابل با جنگ نرم دشمنان، کمک به سایر ملت‌ها در جهت رهایی از سلطه، صیانت از ثروت‌ها و منابع ملی، بازسازی و سازندگی کشور، بازطراحی قوانین مقررات متناسب با آرمان‌های والای مقاومت و همه فهمی مردم، ایجاد دستگاه قضایی سالم و قاطع، ریشه کنی فساد و انتقال مبانی مقاومت و یادآوری مستند تاریخ سیاه سلطه در ذهن نسل‌های بعدی در دستور کار جبهه مقاومت قرار دارد که لزوماً باید کماکان توسط مردم انجام گیرد؛ به عبارت بهتر حفظ پیروزی، با ارزشتر و سخت تر از خود به دست آوردن آن است و کشور باید توسط مردم از چنگ نظام سلطه رها گردد و کماکان توسط مردم، بازسازی و تقویت شود و نقش نخبگان و فرماندهان و پایگاه‌های اصلی و فرعی مقاومت فقط و فقط پشتیبانی همه‌جانبه از مردم است. مردم قیام می‌کنند و با خون خود، سرمایه‌هایشان را از چنگ نظام سلطه خارج می‌کنند و ما زمانی می‌توانیم این ایثار باشکوه را از دست‌رفته بدانیم که سیاستگذاران و ساختارسازان و دستگاه‌های اطلاعاتی و قضایی کشورهای آزاد شده از چنگ نظام سلطه نتوانند یا نخواهند این سرمایه‌ها را از شعله‌های آتش فساد داخلی حفظ کنند. امام خامنه‌ای (مدظله) در این رابطه می‌فرماید «من نقش فساد را در نابود کردن همه دستاوردها، نقش بسیار خطرناکی می‌بینم (بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی، ۱۱/۲/۱۳۸۰). بی‌اعتمادسازی و ناامید کردن ملت‌های مظلوم جهان نسبت به حفظ دستاوردهای مقاومت و بیهوده‌انگاری و صلح ستیزانگاری مقاومت بزرگ‌ترین طرحی است که نظام سلطه در جریان نفوذ و خرابکاری و جنگ نرم در کشورهای رها شده‌ای مثل ایران دنبال کرده و خواهد کرد؛ یعنی ساخت گفتمان پایان عمر مقاومت.

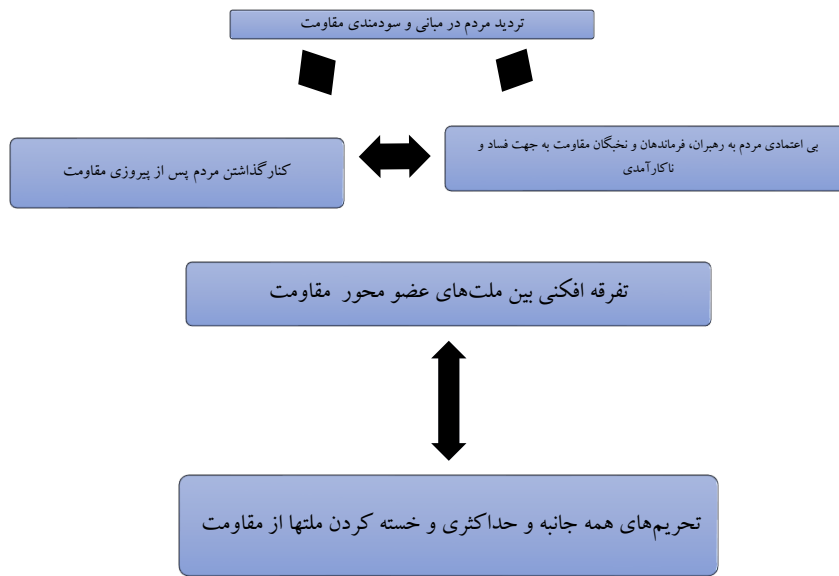
شکل ۹: ساحات مقاومت مردمی (محقق ساخته)

شکل ۱۰: مدل چالش جبهه مقاومت و نظام سلطه (محقق ساخته)

شکل ۱۱: آسیب‌های دستاوردهای مقاومت (محقق ساخته)

منابع

- قرآن کریم
 نهج البلاغه
 منابع فارسی
- آبیاری، رضا. (۱۳۸۸). *ظرافت‌های اخلاقی شهدا*. قم: دفتر عقل، چاپ اول.
- آقابخش، علی و افشاری‌راد، مینو. (۱۳۷۴). *فرهنگ علوم سیاسی*. تهران: مرکز مطالعات و مدارک علمی ایران، چاپ دوم.
- آلویین استانفورد، کوهن. (۱۳۷۲). *تئوریهای انقلاب*. ترجمه علی رضا طیب، تهران: قومس، چاپ سوم.
- آشوری، داریوش. (۱۳۵۸). *فرهنگ سیاسی*. تهران: مروارید، چاپ دوم.
- افروغ، عماد. (۱۳۷۹). *نگرشی دینی و انتقادی به مفاهیم عمده سیاسی*. تهران: موسسه فرهنگ و دانش، چاپ اول.
- اندروهی و دد (۱۳۷۹). *درآمدی بر لیدولوژیهای سیاسی*. ترجمه محمد رفیعی مهرآبادی، تهران: دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی، چاپ اول.
- امینی، سیدجواد و همکاران. (۱۳۹۸). *منظومه فکری (اعتقادی - عملی) سپهبد شهید سلیمانی به‌عنوان حکمران اسلامی*. نشریه تعالی حکمرانی، ۱ (۱)، ۱۶۰-۱۲۹.
- امیدی، ابراهیم؛ ابوترابی، محمد. (۱۴۰۱). *زمینه‌های نفوذ نظام سلطه در کشورهای اسلامی و راهکارهای مقابله با آن از دیدگاه قرآن کریم*. قم: انتشارات دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم، چاپ ۱.
- البیستانی، فواد افرا. (۱۳۶۰). *منجد الطلاب*. ترجمه محمد محمدی، قم: انتشارات اسلامی، چاپ چهارم.
- اسدی، علی. (۱۳۷۱). *عمومی و ارتباطات*. تهران: سروش، چاپ دوم.
- بیات، عبدالرسول و همکاران. (۱۳۸۱). *فرهنگ واژه‌ها*. قم: مؤسسه اندیشه و فرهنگی دینی، چاپ دوم.
- بلیکی، نورمن. (۱۳۹۸). *استراتژی‌های پژوهش اجتماعی*. ترجمه‌هاشم آقا بیگ پوری، تهران: جامعه شناسان، چاپ دوم.
- باقری نژاد، سیداصغر؛ قاسمی، بهزاد. (۱۴۰۱). *تحلیل الگوی مقاومت در تفکر انقلاب اسلامی و حزب‌الله لبنان*. *آفاق امنیت*، ۱۵ (۵۴) ۶۷-۴۳.
- برول، لوسین لوی. (۱۳۹۳). *کارکردهای ذهنی در جوامع عقب مانده*. ترجمه یحیی موقن. تهران: انتشارات هرمس، چاپ سوم.
- بوزان، باری؛ ویور، آلی. (۱۳۹۶). *مناطق و قدرت‌ها*. ترجمه رحمن قهرمان پور. تهران: انتشارات پژوهش‌کنده مطالعات راهبردی، چاپ دوم.
- (۱۳۸۷). *بررسی تطبیقی نظریه‌های «لیبرال دموکراسی» و «مردم‌سالاری دینی» از منظر امام خمینی (ره)*. تهران: دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله خامنه ای، چاپ اول.

- بصیری، محمد علی و همکاران. (۱۳۹۶). واکاوی تهدیدات امنیتی داعش بر محور مقاومت و تاثیر آن بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران. *فصلنامه مطالعات انقلاب اسلامی*، ۱۴ (۴۸)، ۷-۲۶
- تدلی، چارلز؛ تشکری، عباس. (۱۳۹۵). *مبانی پژوهش ترکیبی*. ترجمه عادل آذر و سعید جهانیان. تهران: جهاد دانشگاهی چاپ دوم.
- ترامپ، دونالد جی. (۱۳۹۷). *آمریکای زمین گیر*. ترجمه سمیرا محتشم و همکاران. تهران: نشر ثالث، چاپ اول
- جمعی از نویسندگان. (۱۳۸۵). *اندیشه سیاسی در گفتمان علوی*. قم: بوستان کتاب، چاپ دوم.
- حضرری، عبدالرحمن. (۱۳۹۳). *مقدمه ابن خلدون*. ترجمه محمد پروین گنابادی، تهران: انتشارات علمی و فرهنگی، چاپ چهاردهم، جلد اول.
- حمزه ای، مهدیس و همکاران. (۱۳۹۹). *طراحی الگوی مقاومت*. *فصلنامه علوم قرآن و حدیث*، ۲(۳)، ۲۰۳-۱۷۶.
- حاجیانی، ابراهیم. (۱۳۹۵). *روش شناسی طراحی و تدوین الگوی مطلوب در پژوهش‌های راهبردی*. *فصلنامه راهبرد*، ۲۵(۵)، ۷۸-۲۸
- حسینی خامنه ای، سیدعلی. (۱۳۷۸). *طرح کلی اندیشه اسلامی در قرآن*. قم: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ هجدهم
- دیون پورت، جان. (۱۳۳۴). *عذر تقصیر به پیشگاه محمد (ص) و قرآن*. ترجمه: غلامرضا سعیدی، قم: مرکز انتشارات دارالتبلیغ اسلامی، چاپ اول.
- (۱۳۶۹). *در مکتب جمعه*. تهران: مرکز مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی چاپ دوم.
- دهقانی، مرضیه و همکاران. (۱۳۹۰). واکاوی الگوی مفهومی در حوزه برنامه درسی: نقدی بر پژوهش‌های انجام شده با رویکرد طراحی الگو در برنامه درسی. *پژوهش نامه مبانی تعلیم و تربیت*، ۱(۱)، ۱۲۶-۹۹
- دومونتسکیو، بارون. (۱۳۹۵). *روح القوانین*. ترجمه علی اکبر مهتدی، تهران: انتشارات امیرکبیر، چاپ چهاردهم، جلد ۱
- زارع‌پور، محمد. (۱۳۷۵). *حدیث ولایت*. تهران: سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی، چاپ دوم.
- شالیان، رحیم و همکاران. (۱۳۹۴). *تأملی در باب شأن الگو در قلمرو طراحی برنامه درسی*. *مجله پژوهش نامه مبانی تعلیم و تربیت*، ۵(۲)، ۱۷۲-۱۵۳
- صلح میرزایی، سعید. (۱۳۹۸). *اندیشه مقاومت از منظر حضرت آیه الله العظمی سیدعلی خامنه ای*. تهران: انقلاب اسلامی، چاپ اول.
- صالح اصفهانی، اصغر و همکاران. (۱۳۹۹). *الگوی جبهه مقاومت از دیدگاه امام خامنه ای*. *فصلنامه مطالعات دفاعی استراتژیک*، ۱۸(۸۲)، ۸۱-۹۸
- طباطبایی مجد، غلامرضا. (۱۳۷۲). *دائرة المعارف مصور*. تهران: زرین، چاپ اول، جلد ۱.

- طباطبایی، سیدمحمدحسین. (۱۳۷۴). *تفسیر المیزان*. ترجمه سید محمدباقر موسوی همدانی، قم: انتشارات جامعه مدرسین. چاپ پنجم، جلد ۱۰.
- علی زاده، حسن. (۱۳۷۷). *فرهنگ خاص علوم سیاسی*. تهران: روزنه، تهران، چاپ اول.
- عابدی جعفری و همکاران. (۱۳۹۰). *تحلیل مضمون و شبکه مضامین: روشی ساده و کارآمد برای تبیین الگوهای موجود در داده‌های کیفی*. *اندیشه مدیریت راهبردی*، ۵ (۲)، ۱۹۸-۱۵۱.
- عمید، حسن. (۱۳۵۴). *فرهنگ عمید*. تهران: سازمان انتشارات جاویدان، چاپ هجدهم، جلد ۲.
- غفوری، علی. (۱۳۸۰). *اسلام و اعلامیه جهانی حقوق بشر*. تهران: شرکت سهامی انتشار، چاپ دوم.
- فرمی باف، سیدحسین و همکاران. (۱۳۹۹). *ادبیات مقاومت از منظر قرآن و روایات*. *مجله سیاست دفاعی*، ۲۸ (۱۱۲)، ۱۶۷-۱۹۹.
- قاسمی، بهزاد. (۱۳۹۹). *مقاومت الگوی اسلامی؛ مطالعه بیانات مقام معظم رهبری*. *فصلنامه پاسداری فرهنگی انقلاب اسلامی*، ۱۰ (۲۰)، ۱۷۱-۲۰۲.
- قرائتی، محسن. (۱۳۸۳). *تفسیر نور*. تهران: مرکز فرهنگی درس‌هایی از قرآن، چاپ ۱۱.
- کرس ول، جان دبلیو. (۱۳۹۷). *طرح پژوهش*. ترجمه علیرضا کیامنش و مریم دانای طوس، تهران: جهاد دانشگاهی، چاپ دوم.
- کریمی، ابوالفضل. (۱۳۹۶). *نقش ج. ا. ایران در هویتبخشی به مجموعه امنیتی محور مقاومت*. *ماهنامه پژوهش ملل*، ۲ (۲۰)، ۱-۱۴.
- کاسترو، فیدل. (۱۳۵۸). *ضد انقلاب*. ترجمه سیاوش عسگری، تهران: نشر مازیار، چاپ ۱.
- کسینجر، هنری. (۱۳۹۷). *نظم جهانی*. ترجمه محمدتقی حسینی، تهران: انتشارات علمی و فرهنگی، چاپ سوم.
- گیدنز، آنتونی. (۱۳۹۲). *پیامدهای مدرنیته*. ترجمه محسن ثلاثی، تهران: انتشارات مرکز، چاپ هفتم.
- لومومبا، پاتریس. (۱۳۶۳). *میهن من، کنگو*. ترجمه امیر فریدون گرگانی، تهران: انتشارات مروارید، چاپ ششم.
- مختاری، رضا. (۱۳۷۱). *سیمای فرزندگان*. قم: دفتر تبلیغات اسلامی، چاپ چهارم.
- مصطفوی، حسن. (۱۳۸۵). *التحقیق فی کلمات القرآن الکریم*. تهران: مرکز نشر آثار علامه مصطفوی، چاپ اول.
- مکارم شیرازی، ناصر. (۱۳۸۰). *برگزیده تفسیر نمونه*. تهران: دارالکتب الاسلامیه، چاپ ۳۲، جلد ۵.
- موسوی خمینی، سیدروح‌الله. (۱۳۶۲). *در جستجوی راه از کلام امام*. تهران: انتشارات امیرکبیر، دفتر نهم، ملت، امت، چاپ دوم.
- مطهری، مرتضی. (۱۳۷۸). *پیرامون انقلاب اسلامی*. قم: انتشارات صدرا، چاپ هفدهم.
- مطهری، مرتضی. (۱۳۶۸). *بررسی اجمالی نهضت‌های اسلامی در صد ساله اخیر*. قم: انتشارات صدرا، چاپ دوازدهم.
- محمود صواف، محمد. (۱۳۵۷). *نقشه‌های استعمار در راه مبارزه با اسلام*. ترجمه جواد هشترودی، تهران: انتشارات فراهانی، چاپ اول.

مودنیان، داود. (۱۳۹۵). مؤلفه‌های مقاومت در منظومه فکری رهبری. مجله مبلغان، شماره ۲۱۰ و ۲۱۱. محمدپور، احمد. (۱۳۸۹). ضد روش. تهران: انتشارات جامعه شناسان، چاپ اول، جلد ۱. میرباقری، سیدمحمد مهدی. (۱۳۹۸). درآمدهای بر رویکردهای فقه حکومتی. قم: انتشارات تمدن نوین اسلامی، چاپ دوم.

منابع مجازی

پایگاه جامع فرهنگ ایثار و شهادت؛ «راز و نیاز با خدا در مناجات با خدا در وصایای شهدای خراسان جنوبی»؛ ۱۳۹۵/۱۲/۱۸، کد خبر: ۳۹۹۲۱۴.

<https://hawzah.net>
<https://www.javann.ir/003YVU>
<http://csri.majazi.ir>
<https://www.khabaronline.ir>
<http://csr.ir>
<https://www.yjc.ir>
<https://khatshekanha.ir>
<https://www.tasnimnews.com>
<http://irdiplomacy.ir>